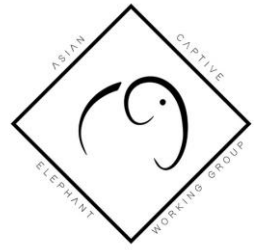

ACEWGW

คณะทำงานช้างเลี้ยงเอเชีย (ASIAN CAPTIVE ELEPHANT WORKING GROUP)

คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับช้างเลี้ยงเอเชีย

1 ทำไมจึงจำเป็นต้องใช้โซ่กับช้าง ?

การใช้โซ่เป็นวิธีการสำคัญในการจัดการช้างแบบดั้งเดิมในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งไม่มีอาณาเขตปิดกั้นหรือกรงขัง โซ่เป็นอุปกรณ์ที่เรียบง่ายและปลอดภัยที่สุดสำหรับการจำกัดและควบคุมสัตว์ใหญ่ที่สามารถก่อกวนอันตรายได้เหล่านี้ให้อยู่ในพื้นที่เฉพาะ ในกรณีของช้างตัวผู้หรือช้างพลายซึ่งควบคุมได้ยาก นิยมใช้โซ่มัดติดกับข้อเท้าไว้เพื่อให้สามารถควบคุมได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัยในกรณีจำเป็น โซ่ยังมีความสำคัญในการจับบังคับช้างเพื่อความปลอดภัยขณะทำการดูแลสุขภาพ เช่น การดูแลเท้าและเล็บ รวมถึงกระบวนการทางสัตวแพทย์อื่นๆ อีกด้วย

การจับบังคับสัตว์ในรูปแบบต่าง ๆ นั้น หากกระทำด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม ย่อมไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ เช่น เราใส่ขลุมให้กับม้า หรือใส่ปลอกคอและสายจูงให้กับสุนัข เพื่อให้เราสามารถควบคุมและจัดการสัตว์เหล่านั้นได้อย่างปลอดภัยและมีมนุษยธรรม ความยาวของโซ่ที่เหมาะสมนั้นก็มีความสำคัญ เพราะนอกจากเป็นการเปิดโอกาสให้ช้างได้มีปฏิสัมพันธ์กับช้างเชือกอื่นแล้ว ยังทำให้ช้างได้เลือกพื้นที่ส่วนตัวด้วย ซึ่งช้างที่ไม่คุ้นเคยกันหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกันทางสายเลือดอาจมีความขัดแย้งกันได้ โดยช้างที่มีความก้าวร้าวสามารถก่อกวนอันตรายให้กับช้างเชือกอื่น ๆ ได้ ในบางกรณีถึงขั้นเสียชีวิต การล่ามช้างด้วยโซ่ยาวในเวลาากลางคืนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ช้างได้เดินไปรอบ ๆ ป่าเพื่อกินพืชอาหารสดและสำรวจสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป ส่วนการกั้นรั้วหรือล้อมคอกนั้น หากสร้างขึ้นด้วยสภาพที่ไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดอันตรายกับช้างได้

การใช้โซ่นั้นจำเป็นต้องใช้อย่างเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงการบาดเจ็บ ไม่ควรล่ามโซ่ช้างเป็นระยะเวลานานในช่วงเวลากลางวัน แต่ควรให้ช้างได้เคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระ ช้างที่ถูกล่ามโซ่สั้น ๆ เป็นระยะเวลานานในช่วงกลางวันมักแสดงพฤติกรรมทำซ้ำ ปางช้างที่ทำเช่นนี้ควรถูกตั้งคำถามและควรได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงการจัดการให้ดีขึ้น

การควบคุมช้างด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น สิ่งปลูกสร้างที่ทำด้วยปูนหรือเหล็ก อาจนำมาใช้แทนโซ่ได้ แต่มีต้นทุนที่สูงมาก จึงไม่สามารถนำมาใช้กับปางช้างในธุรกิจท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของเอเชียได้

2

ขอช้าง หรือตะขอช้าง คืออะไร ทำไมจึงมีความจำเป็น ?

ขอช้าง หรือ ตะขอช้าง คืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการฝึกและควบคุมช้าง เป็นด้ามไม้ที่ส่วนปลายมีตะขอลักษณะโค้งใส่เอาไว้

ในการเลี้ยงช้างด้วยระบบที่คนและช้างสามารถสัมผัสกันได้และใช้พื้นที่ร่วมกัน หรือ Free Contact ควรพกตะขอช้างไว้ตลอดเวลาเพื่อควบคุมช้างและให้ช้างปฏิบัติตามความต้องการ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งคนและช้าง ตะขอช้างถูกนำมาใช้ตั้งแต่หลายพันปีก่อนเพื่อให้ความถี่ช้างควบคุมช้างในสถานการณ์คับขัน เช่น เกิดเสียงดังขึ้น หรือ ช้างต่อสู้กัน รวมถึงเหตุการณ์ที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายกับช้าง เช่น การกลืนกินสารพิษ ขยะ และเศษลวด เป็นต้น ในกรณีที่ช้างตื่นตระหนกหรือตกใจ สามารถใช้ตะขอช้างควบคุมสถานการณ์เพื่อให้ช้างและสิ่งแวดล้อมตัวช้างปลอดภัย โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือการบาดเจ็บใด ๆ กับช้าง หากไม่พกตะขอช้าง อาจทำให้เกิดอันตรายต่อช้างและคนโดยรอบช้างได้ ส่วนการใช้อุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น มิดดาบ หรือหอก เพื่อควบคุมช้างนั้น สามารถก่อให้เกิดอันตรายและการบาดเจ็บกับช้างได้เช่นกัน ความถี่ช้างบางคนพกเพียงตะปูไว้ในกระเป๋า ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการควบคุมช้าง เพียงแต่ทำให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวว่าสามารถควบคุมช้างได้ด้วยเสียงเพียงอย่างเดียว ประโยชน์ของตะขอช้างคือมีความยาวที่เหมาะสมให้ความถี่ช้างถือเพื่อส่งสัญญาณหรือคำสั่งให้กับช้างได้อย่างปลอดภัย

แม้ว่าช้างหลายเชือกสามารถถูกควบคุมได้ดีด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การใช้คำสั่งเสียง แต่หากเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น การไม่มีตะขอช้างพกติดตัวเป็นสิ่งที่ไม่ดีอันตรายมาก โดยเฉพาะในกรณีที่นักท่องเที่ยวและช้างหลายเชือกอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ตะขอช้างอาจถูกนำมาใช้อย่างผิดวิธีหรือใช้เพื่อการลงโทษ แนวทางที่ทำให้เกิดการใช้ตะขอช้างอย่างเหมาะสมคือการให้ความรู้และฝึกอบรมความถี่ช้าง เพื่อให้ความถี่ช้างมีความมั่นใจและสามารถควบคุมช้างได้อย่างปลอดภัย หากพบว่าความถี่ช้างมีการใช้ตะขอช้างอย่างไม่เหมาะสมภายในปางช้าง ควรมีการรายงานให้ผู้จัดการปางช้างรับทราบเพื่อหาแนวทางจัดการกับพฤติกรรมลักษณะนี้

3

ช้างใกล้สูญพันธุ์หรือไม่ ?

ตามบัญชีแดงของสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) ซึ่งเป็นมาตรฐานในการจัดหมวดหมู่สถานะของสิ่งมีชีวิต ได้ระบุว่าช้างแอฟริกาอยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (vulnerable) และช้างเอเชียอยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ปัจจุบันมีช้างป่าแอฟริกาอยู่ประมาณ 450,000 ตัว อาศัยอยู่ใน 37 ประเทศของทวีปแอฟริกา แต่พบว่ามีช้างป่าเอเชียเหลืออยู่ไม่ถึง 50,000 ตัว ใน 13 ประเทศ โดยประมาณร้อยละ 60 อยู่ในประเทศอินเดีย หากเราสามารถปกป้องผืนป่าที่ยังเหลืออยู่และเชื่อมต่อผืนป่าในบางพื้นที่ ประชากรช้างป่าจะมีจำนวนมากเพียงพอที่จะคงจำนวนต่อไปได้เอง

ข้างถูกฝึกอย่างไร ผ่าจ้านคืออะไร และการฝึกในคอกบิบคืออะไร ?

ข้างเลี้ยงทุกเชือกต้องได้รับการฝึกในระดับหนึ่งเพื่อให้สามารถเข้าใจคำสั่งเสียงโดยทั่วไปและยอมรับการรักษาทางสัตวแพทย์ การไม่ฝึกข้างที่อยู่ภายใต้การเลี้ยงดูของมนุษย์ถือเป็นการขาดความรับผิดชอบ ในอดีตที่มีการจับข้างป่านั้น ข้างถูกฝึกด้วยวิธีการที่โหดร้าย เนื่องจากข้างป่าไม่มีประสบการณ์ใด ๆ กับมนุษย์มาก่อน ในสื่ออินเทอร์เนตสามารถพบวิดีโอหนึ่งที่ใช้ชื่อว่า “ผ่าจ้าน” ซึ่งเป็นวิดีโอเก่าของการฝึกข้างที่โหดร้ายทารุณ ใช้คอกบิบในการจำกัดบริเวณของข้างและทำลายความเข้มแข็งทางจิตใจของข้างเพื่อให้ข้างยอมทำตามคำสั่งของมนุษย์ แต่ในปัจจุบันไม่นิยมวิธีการฝึกเหล่านี้อีกแล้ว

ทางภาคเหนือของประเทศไทย “ผ่าจ้าน” เป็นเพียงชื่อเรียกพิธีกรรม ไม่ใช่วิธีการฝึกแต่อย่างใด ซึ่งเหมือนพิธีกรรมการแยกลูกข้างด้วยชื่ออื่นแล้วแต่จะเรียกกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พิธีกรรมนี้เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญก่อนจะเริ่มการฝึกลูกข้างไม่ว่าจะฝึกโดยวิธีใดก็ตาม เพื่อให้ผีหรือวิญญาณปกป้องทั้งคนและลูกข้าง ในปัจจุบันลูกข้างที่เกิดและถูกเลี้ยงดูโดยมนุษย์จะถูกฝึกตั้งแต่วัยแรกเกิด โดยเจ้าของข้างส่วนมากเริ่มเปลี่ยนทัศนคติของตนเองและคำนึงถึงการฝึกลูกข้างอย่างมีเมตตาและมีมนุษยธรรมมากขึ้น

นักท่องเที่ยวควรถามเจ้าของปางข้างว่าฝึกลูกข้างอย่างไร และเลือกไปเที่ยวปางข้างที่ฝึกลูกข้างเชิงบวกตั้งแต่อายุยังน้อย

ทำไมข้างบางเชือกมีท่าท่าเหมือนกำลังเดินรำ ?

พฤติกรรมเช่นนี้คือพฤติกรรมทำซ้ำ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการจำกัดพฤติกรรมตามปกติของสัตว์ โดยเป็นการเคลื่อนไหวซ้ำไปมาที่ไม่มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มักเกิดขึ้นกับสัตว์ที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่มีสิ่งที่น่าสนใจ มีการกำหนดเวลาและปริมาณอาหาร มีเวลาว่างระหว่างมื้ออาหารนาน และข้างที่ถูกแยกออกจากข้างเชือกอื่น ถูกแบ่งแยกออกจากสังคม หรืออยู่ในสภาวะท้อแท้ เช่น ข้างที่ถูกล่ามด้วยโซ่สั้น ๆ มักแสดงอาการโยกหัวและตัว หรือแกว่งวงไปมา เมื่อพฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว มีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะหายไป เนื่องจากกลายเป็นลักษณะนิสัยของตัวข้างไปแล้ว ดังนั้นข้างอาจแสดงอาการเหล่านี้อยู่ถึงแม้ว่าจะมีการแก้ไขสาเหตุของพฤติกรรมเหล่านั้นแล้วก็ตาม

ดังนั้นหากพบเห็นข้างที่มีท่าท่าคล้ายกับว่าเดินรำอยู่ จึงไม่ได้หมายความว่าข้างเชือกนั้นกำลังตกอยู่ในสภาวะเครียด อย่างไรก็ตามการกระทำเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อขาและข้อต่อของข้างได้ในระยะยาว จึงควรมีการส่งเสริมพฤติกรรมให้ข้างได้แสดงพฤติกรรมตามปกติมากขึ้น หากพบเห็นพฤติกรรมทำซ้ำเช่นนี้ ควรสอบถามผู้จัดการปางข้างว่ามีมาตรการใดที่จะลดพฤติกรรมทำซ้ำดังกล่าวได้บ้าง

ช่างทุกเชือกควรได้รับการปล่อยเป็นอิสระหรือไม่ ช่างเลี้ยงสามารถนำกลับไปสู่ธรรมชาติได้หรือไม่ ?

ช่างทุกเชือกควรได้อยู่อย่างอิสระในธรรมชาติ แต่เนื่องจากประชากรมนุษย์ที่เพิ่มขึ้นและการทำลายถิ่นที่อยู่ของช่าง ทำให้มีถิ่นที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับช่างป่าไม่เพียงพอ การนำช่างเลี้ยงที่มีอยู่กว่า 15,000 เชือกในเอเชีย การปล่อยคืนสู่ธรรมชาตินั้นจึงเป็นวิธีที่ไม่สามารถทำได้

การนำช่างเลี้ยงกลับคืนสู่ธรรมชาติเป็นกระบวนการที่ยากและซับซ้อน นอกจากปัญหาถิ่นที่อยู่อาศัยในธรรมชาติที่ไม่เพียงพอแล้ว การปล่อยช่างที่เกิดและเคยอยู่ภายใต้การเลี้ยงดูของมนุษย์คืนสู่ธรรมชาติ ยังสามารถเพิ่มความเสี่ยงในการก่อปัญหาระหว่างช่างกับมนุษย์ได้ เนื่องจากช่างมีความคุ้นเคยกับมนุษย์และปราศจากความกลัว นอกจากนี้ ช่างเลี้ยงอาจเป็นตัวนำโรคไปสู่ประชากรช่างป่าได้อีกด้วย

ช่างเลี้ยงสามารถเป็นหลักประกันในการคงไว้ของประชากรช่างทั่วโลก ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการลดจำนวนลงจากการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากมนุษย์ การให้สาธารณชนได้ใกล้ชิดและสัมผัสกับช่างเลี้ยง โดยเฉพาะการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถส่งเสริมให้เกิดความใส่ใจต่อช่างและถิ่นที่อยู่อาศัยของช่างได้

7 การแสดงช่างมีผลเสียต่อช่างหรือไม่ ?

การแสดงช่างไม่มีผลเสียต่อช่าง หากเป็นการแสดงที่ฝึกฝนจากวิธีการฝึกช่างเชิงบวก การจัดการแสดงที่ดีและมีจริยธรรมสามารถก่อประโยชน์ให้กับสุขภาพของตัวสัตว์เอง เนื่องจากการออกกำลังกายรูปแบบหนึ่งและเป็นการกระตุ้นทางจิตใจของตัวสัตว์ บางกิจกรรมสามารถส่งเสริมผละกำลัง เช่น การยกความถ่วง ชัยบ่ท่อนซุง ส่งเสริมความรวดเร็วและแม่นยำ เช่น การเตะฟุตบอล การวาดรูปภาพ อีกทั้งยังสามารถสื่อถึงแง่มุมของการอนุรักษ์ช่างอีกด้วย ช่างส่วนใหญ่ยินดีที่จะทำกิจกรรมเหล่านี้ เนื่องจากได้รับความสนใจจากความถ่วงช่างและได้อาหารเป็นรางวัล อย่างไรก็ตาม กิจกรรมบางชนิดไม่ควรให้ช่างทำ เช่น เดินด้วยขาหลังสองข้าง นั่งตัวตรง หรือขี่จักรยาน เป็นต้น เนื่องจากเป็นพฤติกรรมหรือท่าทางที่ไม่เป็นธรรมชาติ อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของช่างได้

ปางช่างที่ดีควรคำนึงถึงกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่างแต่ละเชือก การแสดงช่างสามารถเป็นที่ยอมรับและมีประโยชน์สำหรับปางช่างได้ หากในการแสดงนั้นมีการให้ความรู้ มีข้อมูลที่ต้องทำตามหลักวิทยาศาสตร์ ช่างที่แสดงมีสุขภาพที่ดีและได้รับการฝึกฝนจากวิธีการฝึกเชิงบวก

8

ช้างจำเป็นต้องเดินหรือออกกำลังกายมากเพียงใดต่อวัน ?

สำหรับช้างป่า ปริมาณการเดินในแต่ละวันขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของถิ่นที่อยู่อาศัย ช้างเอเชียสามารถเดินได้วันละ 3-20 กิโลเมตรต่อวันเพื่อหาแหล่งน้ำและอาหาร โดยโขลงช้างอาจเดินวนภายในพื้นที่อยู่อาศัยอาณาเขต 30-300 ตารางกิโลเมตร เพื่อหาแหล่งอาหารที่สดใหม่ตามฤดูกาล

ส่วนช้างเลี้ยงนั้นไม่ได้เดินมาก เนื่องจากมีน้ำและอาหารให้กินอย่างเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องเดินหาเอง ดังนั้นการให้ช้างเลี้ยงได้ออกกำลังกายจึงมีความสำคัญ ซึ่งสามารถทำได้โดยให้ช้างเดินในสวนหรือสนามขนาดใหญ่ การพาช้างเดินป่าหรือเดินบนพื้นที่ไม่แข็งเป็นระยะทางไกล เป็นต้น การออกกำลังกายประจำวันนั้นมีความสำคัญต่อระบบโครงสร้างของร่างกาย ระบบทางเดินอาหาร เท้าและข้อ รวมถึงเป็นการหลีกเลี่ยงภาวะอ้วน การออกกำลังกายยังเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมพฤติกรรมทางธรรมชาติที่สามารถช่วยลดความเบื่อ ความก้าวร้าว และส่งเสริมสวัสดิภาพช้างอีกด้วย

9

ช้างชอบมีปฏิสัมพันธ์และอยู่ใกล้ชิดกับคนหรือไม่ ?

ช้างเลี้ยงส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับมนุษย์และเรียนรู้ว่ามนุษย์จะให้อาหารเป็นรางวัล แม้กระทั่งช้างป่าบางตัวยังเข้ามาใกล้ชิดผู้คนเพื่อที่จะแลกกับอาหาร ทั้งที่รู้ว่าอาจเกิดอันตรายได้ ช้างบางเชือกดูคล้ายกับว่าชอบอยู่ในกลุ่มสังคมของช้างที่มีมนุษย์รวมกลุ่มอยู่ด้วย แต่ช้างบางเชือกก็ยังมีอาการหวาดระแวงผู้คน ดังนั้นการเข้าหาช้างแต่ละเชือกควรกระทำด้วยความระมัดระวังและมีความรู้ช้างอยู่ด้วยเสมอ

10

ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในช้างได้แก่อะไรบ้าง ?

ปัญหาสุขภาพของช้างเลี้ยงมักเกิดจากการเลี้ยงดูที่ไม่ดี การบาดเจ็บอาจเกิดได้จากที่นั่งบนหลังช้างหรือแหงที่ ไม่พอดีกับตัวช้าง แผลกดทับ ข้ออักเสบ บาดแผลจากการใช้ตะขอช้างอย่างผิดวิธี ปัญหาสุขภาพเท้า เช่น ฟันหนอง เล็บแตก และปัญหาฝ่าเท้า สิ่งเหล่านี้บ่งบอกได้ว่าบางช้างนั้นมีการจัดการที่ไม่ดีพอ ปัญหาสุขภาพอาจเกิดได้จากการจัดการทางโภชนาการที่บกพร่อง ปริมาณอาหารไม่เพียงพอ หรือคุณภาพอาหารไม่ดี ทำให้ช้างผอม หรือให้อาหารพลังงานสูงมากเกินไป เช่น กกล้วย อ้อย ทำให้ช้างอ้วน ปางช้างที่ไม่มีที่กำบังแดดและฝนหรือมีปริมาณฝุ่นมาก มักพบปัญหาที่ตาของช้าง นอกจากนี้ ปัญหาสุขภาพอื่น ๆ อาจเกิดจากการติดเชื้อปรสิตภายในหรือภายนอกแล้วไม่ได้รับการรักษา โรคติดเชื้อ เช่น โรคปากเท้าเปื่อย โรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อไวรัสพอกซ์ (Pox virus) วัณโรค และโรคเฮอร์ปีส์ไวรัสในช้าง (elephant endotheliotropic herpesvirus: EEHV) รวมทั้งโรคไม่ติดเชื้อ เช่น ปัญหาเรื้อรังที่เท้า ข้ออักเสบ ซึ่งหากไม่ได้รับการรักษาอาจทำให้ช้างตายได้

การจะใช้คำว่าศูนย์พักพิงหรือแซงซัวร์ี (sanctuary) ต้องมีองค์ประกอบใดบ้าง ?

นิยามของศูนย์พักพิงหรือแซงซัวร์ี คือ พื้นที่ที่สัตว์ป่าสามารถขยายพันธุ์และอาศัยอยู่ได้อย่างปลอดภัยและสงบสุข โดยการจัดตั้งแซงซัวร์ีสำหรับช้างมีแนวคิดที่ว่า ให้ช้างได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยอย่างเป็นอิสระ โดยมีการควบคุมจากมนุษย์น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แนวคิดนี้สามารถใช้ได้จริงต่อเมื่อมีบริเวณและสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม มีที่พัก และมีแหล่งอาหารที่เพียงพอ เนื่องจากช้างบริโภคอาหารถึงประมาณ 250 กก.ต่อวัน รวมไปถึงการที่ช้างได้อยู่ในสภาวะทางสังคมที่เหมาะสม บ่อยครั้งที่ช้างที่ไม่สามารถควบคุมได้และอยู่ในพื้นที่จำกัดได้ฆ่าหรือทำร้ายช้างเชือกอื่นหรือแม้กระทั่งมนุษย์ที่เป็นความวญหรือนักท่องเที่ยว ช้างที่อยู่ภายในแซงซัวร์ีนั้นไม่ใช่สัตว์ป่าอย่างเต็มตัว จำเป็นต้องถูกควบคุมโดยมนุษย์ด้วยในระดับหนึ่ง สถานที่เลี้ยงช้างที่ไม่อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์จับบังคับ เช่น ตะขอช้าง แต่ให้ช้างได้ใกล้ชิดกับความวญและนักท่องเที่ยวนั้น มีความเสี่ยงต่อชีวิตของบุคคลเหล่านั้นมาก เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ที่สามารถควบคุมช้างได้ในกรณีจำเป็น รูปแบบการเลี้ยงของแซงซัวร์ีนั้นทำให้ช้างมีน้ำหนักเกินเกณฑ์ความเหมาะสมหรืออ้วน เนื่องจากมีการให้อาหารที่มีพลังงานสูง เช่น กกล้วย อ้อย เป็นของรางวัลเพื่อควบคุมช้าง และเนื่องจากการที่ช้างไม่ได้รับการฝึกอย่างเพียงพอ จึงไม่สามารถทำหัตถการทางสัตวแพทย์ให้กับช้างหรือดูแลสุขภาพเท่าได้ดีเท่าที่ควร ปัญหาสุขภาพจึงควบคุมได้ยากในช้างที่อยู่ภายใต้แซงซัวร์ี

คำว่าแซงซัวร์ี มักถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดโดยสถานเลี้ยงช้างบางแห่งซึ่งต้องการนำเสนอว่าตนมีรูปแบบการจัดการที่แตกต่างออกไปจากกิจการช้างแห่งอื่น ๆ ปัจจุบันยังไม่มีปางช้างเพื่อการท่องเที่ยวแห่งไหนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะใช้ชื่อว่าแซงซัวร์ีได้อย่างแท้จริงเลย ดังนั้นหากต้องการจัดการปางช้างในรูปแบบใด จึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดในการบริหารปางช้าง สวัสดิภาพช้าง รวมถึงความต้องการของช้างแต่ละเชือกที่แตกต่างกันด้วย

ฉันสามารถทำอะไรได้บ้างเพื่อช่วยส่งเสริมสวัสดิภาพช้างที่ดีในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ?

สิ่งที่สามารถทำได้คือเลือกไปเที่ยวปางช้างที่ได้รับการรับรองโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย หรือมีนโยบายและวิธีการจัดการที่ถูกต้อง รวมถึงมีพื้นที่ตามธรรมชาติสำหรับเลี้ยงดูช้างอย่างเพียงพอ กล่าวถามคำถามที่สงสัยกับพนักงานของปางช้าง ซึ่งปางช้างที่ดีควรยินดีที่จะตอบคำถามและชี้แจงเหตุผล ทำการจองโปรแกรมผ่านปางช้างโดยตรงหรือผ่านตัวแทนที่เราไว้วางใจและน่าเชื่อถือ ถ้าจองโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีการทำกิจกรรมกับช้างรวมอยู่ด้วย ให้ทำการศึกษาข้อมูลของปางช้างที่จะไปเที่ยวให้ดี และตรวจสอบให้แน่ชัดก่อนว่าเป็นปางช้างที่ดีและมีการดูแลสวัสดิภาพช้าง

การคว่ำบาตรการท่องเที่ยวปางช้างไม่ใช่ทางออกที่ถูกต้อง การกระทำนี้ไม่เป็นธรรมต่อปางช้างที่มีความรับผิดชอบและมีการจัดสวัสดิภาพช้างและความวญช้างที่ดี

13

รู้ได้อย่างไรว่าช้างมีความสุข ?

การจะระบุว่าสัตว์มีความสุขหรือมีความทุกข์นั้นเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากบางสภาวะอารมณ์ของสัตว์มีความแตกต่างจากมนุษย์ แม้กระทั่งในมนุษย์เอง นิยามของความสุขนั้นยังเป็นสิ่งที่อธิบายและชี้วัดได้ยาก อย่างไรก็ตาม มีพฤติกรรมบางอย่างที่สามารถแสดงให้เห็นถึงสภาวะที่สัตว์มีความสุขได้ เช่น พฤติกรรมการพยายามค้นหาพฤติกรรมการเล่น ซึ่งบ่งบอกได้ว่าช้างนั้นมีสวัสดิภาพที่ดี เราสามารถสังเกตเห็นช้างที่มีความสุขได้เมื่อช้างอยู่รวมกันเป็นฝูง โดยช้างจะแสดงพฤติกรรมการสัมผัสกัน สังเกตอาหารที่เชือกอื่นกิน เล่นกันระหว่างอาบน้ำ ดูแลช้างเด็กในฝูง และใช้เสียงเพื่อทักทายกัน เป็นต้น ปางช้างที่ดีนั้นจะเปิดโอกาสให้ช้างได้แสดงพฤติกรรมเหล่านี้

14

ช้างสามารถรับน้ำหนักบนหลังได้เท่าไร ?

ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาว่าช้างสามารถรับน้ำหนักบนหลังได้เท่าไร อย่างไรก็ตาม ในม้า สุณัข และลา พบว่าสามารถรับน้ำหนักได้ประมาณร้อยละ 20-25 ของน้ำหนักตัว ซึ่งหากนำมาเทียบในช้างที่มีน้ำหนักประมาณ 3000 กิโลกรัม ช้างจะสามารถรับน้ำหนักได้ถึง 600 กิโลกรัม อีกทั้งกระดูกท่อนยาวของขาหน้าและขาหลังของช้างนั้นมีความแข็งแรงมาก เนื่องจากช้างไม่มีโพรงไขกระดูก แต่มีโครงสร้างที่หนาแน่น ทำให้สามารถรับน้ำหนักได้มากกว่าสัตว์ชนิดอื่น ควรวางแหงให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม มีสิ่งปูรองแหง และไม่กดกระดูกสันหลังของช้าง การให้คนสองคนนั่งบนแหงซึ่งน้ำหนักรวมแล้วน้อยกว่าร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวช้างนั้นจึงไม่เป็นอันตรายต่อช้าง รวมถึงการให้คน 1-2 คนนั่งช้างโดยไม่มีแหงซึ่งน้ำหนักรวมแล้วน้อยกว่าร้อยละ 4 ของน้ำหนักตัวช้างด้วย อย่างไรก็ตาม ควรมีการจำกัดเวลาทำงานของช้างและจัดการสภาพทางเดินขณะช้างรับน้ำหนักบนหลังให้เหมาะสม

15

ทำไมเราถึงต้องมีช้างเลี้ยง ช้างเลี้ยงนั้นมาจากไหน ?

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับช้างเอเชียนั้นมีมานานกว่า 4,000 ปีแล้ว ในอดีตช้างถูกนำมาใช้ในการศึกสงคราม เป็นสัตว์พาหนะ ใช้ลากซุง ใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานะของผู้ครอบครอง ช้างเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกจับมาจากธรรมชาติโดยครุบาหรือผู้คล้องช้าง แล้วถูกนำมาฝึกเพื่อเลี้ยงไว้หรือนำไปขายเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ

ปัจจุบันการจับช้างป่านั้นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายหากไม่ได้รับอนุญาต ช้างจึงถูกขยายพันธุ์ในที่เลี้ยงเพื่อดำรงประชากรช้างเลี้ยงเอาไว้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการลักลอบจับช้างป่าและค้าช้างอย่างผิดกฎหมายอยู่ การมีกฎหมายและกฎระเบียบในการขึ้นทะเบียนช้าง การซื้อขายช้าง จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้มีการปฏิบัติการจับช้างต่อไป

ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปางช้างว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจับช้างป่าหรือไม่ และมีมาตรการการทำทะเบียนช้างเลี้ยงที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่